

4. Charteret: Borgernes grundlæggende rettigheder

Forfatningstraktaten

- Traktatfæster EU's charter om grundlæggende rettigheder.
- Forpligter EU's institutioner til at efterleve og sikre borgernes rettigheder.
- Sikrer, at borgernes rettigheder overholdes, også når medlemslandene gennemfører EU's beslutninger.
- Tilfører ikke ny kompetence til EU-institutionerne.
- Hverken begrænser eller ændrer borgernes rettigheder som bestemt i de enkelte medlemslandes forfatninger.
- Muliggør, at EU kan tiltræde Den Europæiske Menneskerettighedskonvention, og at Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol herefter kan behandle klager over EU.

Med forfatningstraktaten bliver EU's charter om grundlæggende rettigheder traktatfæstet. Charteret har siden vedtagelsen i 2000 alene været politisk bindende. Dermed understreger forfatningstraktaten de grundlæggende rettigheder, som skal respekteres af EU og af medlemslandene, når de gennemfører EU-retten.

Charteret er baseret på eksisterende menneskerettighedsforpligtelser og principper fra bl.a. FN og Europarådet. Hertil kommer EU-retten og medlemslandenes forfatningsmæssige traditioner. Der er ikke tale om, at charteret udvider eller ændrer EU's beføjelser.

Charterets principper og rettigheder er samlet i seks kapitler om værdighed, friheder, ligestilling, solidaritet, borgerrettigheder og retfærdighed i retssystemet. Det indeholder både de klassiske borgerlige og politiske rettigheder og de økonomiske og sociale rettigheder. Det indeholder også nyere principper som f.eks. god forvaltningsskik i EU's institutioner og et højt miljøbeskyttelsesniveau.

Forfatningstraktaten lægger samtidig op til, at EU skal tiltræde Den Europæiske Menneskerettighedskonvention (EMRK). Dermed vil Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol i modsætning til i dag kunne behandle klager over EU som sådan.

4.1 EU's charter om grundlæggende rettigheder

EU's charter om grundlæggende rettigheder bliver indskrevet i EU's traktatgrundlag som del II i forfatningstraktaten. Dermed sammenfattes og tydeliggøres de grundlæggende rettigheder, som borgerne har i forhold til EU.

Der er ikke tale om nye eller udvidede rettigheder, men om en synliggørelse af rettigheder, som EF-Domstolen allerede i dag kan påse EU's overholdelse af. Det understreges samtidig i forfatningstraktatens art. I-9, at de grundlæggende rettigheder, som de er garanteret ved Den Europæiske Menneskerettighedskonvention, og som de følger af medlemslandenes fælles forfatningsmæssige traditioner, udgør generelle principper i EU-retten.

Charteret er i dag politisk bindende. Det blev udfærdiget af et konvent, der dannede forbillede for det senere Konvent om EU's fremtid, som lavede udkastet til forfatningstraktaten. Efter færdiggørelsen blev charteret højtideligt proklameret ved topmødet i Nice i december 2000 og undertegnet af formændene for Europa-Parlamentet, Rådet og Kommissionen. Medlemslandene blev enige om, at den kommende regeringskonference skulle tage stilling til charterets endelige retlige status.

Charteret er baseret på eksisterende menneskerettighedsforpligtelser og principper i regelsæt fra bl.a. FN og Europarådet samt EU-retten og medlemslandenes fælles forfatningsmæssige traditioner.

Charteret består af en præambel og 54 artikler med konkrete rettigheder. Rettighederne spænder vidt fra retten til liv og frihed, over forbud mod slaveri og børnearbejde, ligestilling mellem mænd og kvinder, til ytringsfrihed og lighed for loven. Charteret indeholder således både de klassiske borgerlige og politiske rettigheder og de økonomiske og sociale rettigheder foruden nyere rettigheder og principper som f.eks. god forvaltningsskik i EU's institutioner og højt miljøbeskyttelsesniveau.

Charterets seks grupper af grundlæggende rettigheder:

- Værdighed
- Friheder